

ВИСНОВОК

рецензента, доктора педагогічних наук, професора С.П. Кожушко про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи Кожухової Хани Володимирівни «Підготовка майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до використання цифрових технологій в професійній діяльності», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта

Актуальність теми виконаної роботи. В умовах сьогодення, коли значно пришвидшилися потоки інформації, коли виникають нові технології її обробки і накопичення, дослідження та впровадження нових інструментів, підготовка майбутніх вчителів до використання цифрових технологій набуває все більшого значення. Особливо це стосується гуманітарних спеціальностей оскільки останні за своїм характером можуть кваліфікуватися як такі, що є, умовно кажучи, більш «віддаленими» від комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання у порівнянні, скажімо, з такими дисциплінами як математика, фізика та інші точні науки. Однак, сучасні тенденції розвитку швидкозмінного світу вносять суттєві корективи у процес шкільного навчання в цілому та особливо у підготовку учителів всіх без винятку спеціальностей до використання цифрових технологій. Вочевидь, наявність певних протиріч між попитом на фахівців – вчителів, які б мали відповідний рівень володіння сучасними інформаційними технологіями та системою їх підготовки, частково пояснюється недостатнім рівнем інформатизації системи навчання в університеті. Як наслідок, вступають в певне протиріччя високий потенціал тих, хто навчається та існуючі педагогічні можливості інформатизації освітньої діяльності. Стає також на заваді і переобтяженість та традиціоналізм існуючої практики підготовки вчителів. У зв'язку з цим важливість дослідження, що рецензується, не викликає сумніву.

Заслугує на особливу увагу той факт, що дисертаційна робота відповідає основним напрямам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних

методів навчання і кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля, що проводяться у межах комплексних наукових тем: «Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору» (державний реєстраційний номер 0112U002287) і «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0717U004331). Тему затверджено вченою радою ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (протокол № 3 від 30 травня 2019 р.).

Структура роботи є чіткою й логічно вибудованою та відображає послідовність етапів теоретико-експериментального дослідження.

Зміст дисертації свідчить про широку ерудицію здобувача, здатність до всебічного охоплення різних аспектів досліджуваних педагогічних явищ і процесів, креативність і глибину професійного мислення.

Найбільш вагомі наукові результати роботи

Проаналізуємо деякі, найвагоміші з нашої точки зору, конкретні результати дисертаційного дослідження більш детально.

1. Безумовною позитивною рисою роботи Кожухової Х. В. є проведений нею аналіз стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці. Ґрунтовно висвітлені теоретичні та методологічні засади дослідження; чітке формулювання його вихідних положень – це результат залучення авторкою широкої української та зарубіжної теоретичної бази з питань підготовки майбутніх учителів до використання цифрових технологій в професійній діяльності.

Вагомим внеском самої ж дослідниці є вивчення питання підготовки до використання цифрових технологій саме вчителів гуманітарних спеціальностей. При цьому особливий акцент робиться на *сутності психолого-педагогічної проблеми* підготовки майбутніх вчителів гуманітарних спеціальностей до

використання цифрових технологій у професійній діяльності та сутності характеристики готовності майбутніх викладачів гуманітарних спеціальностей до використання цифрових технологій у професійній діяльності

2. У дисертаційній роботі містяться чіткі обґрунтування основних поняття, якими оперує дослідниця в процесі своїх наукових розвідок, а саме: *«готовність учителів гуманітарних спеціальностей до використання цифрових технологій»* та *«педагогічна технологія підготовки майбутніх вчителів гуманітарних спеціальностей до використання цифрових технологій у професійній діяльності»*.

3. Оригінальним є авторський погляд на поняття «цифрові технології», яке трактується у контексті дослідження як будь-який продукт, за допомогою якого можна створювати, переглядати, поширювати, змінювати, зберігати, вибирати, передавати й отримувати інформацію електронними засобами в цифровій формі.

4. Вивчення досвіду зарубіжних і вітчизняних колег та узагальнення нормативних документів з питань інформатизації життя суспільства дозволило переконливо довести важливість провадження цифрових технологій під час вивчення гуманітарних спеціальностей, які розкривають для процесу фахової підготовки нові можливості, а саме: допомагають оцифрувати та візуалізувати великі масиви різномірних даних, використовуючи при цьому кардинально різні підходи.

5. Науково значущим вважаємо авторське бачення поняття *«готовність учителів гуманітарних спеціальностей до використання цифрових технологій»*, що трактується як цілісна характеристика особистості, що розкриває єдність знань, умінь, навичок і здібностей до творчого використання засобів цифрових технологій у гуманітарній галузі.

Безумовним здобутком авторки є визначення нею структури готовності майбутнього вчителя до використання цифрових технологій у професійній діяльності, до якої входять такі компоненти: мотиваційний, когнітивний,

операційно-технологічний, комунікаційний. Переконаливо доводиться, що архітектоніка структури має бути доволі гнучкою, щоб її можна було адаптувати та використовувати у професійній підготовці вчителя будь-якої гуманітарної дисципліни.

6. В роботі чітко прописані критерії готовності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до використання цифрових технологій у професійній діяльності: гностичний, операційно-діяльнісний, мотиваційно-ціннісний, комунікаційний, схарактеризовано показники та визначено рівні їх сформованості (низький, середній, високий).

7. Слідуючи логіці розкриття обраної теми дослідження, дисертантка науково обґрунтовує, розробляє та експериментально перевіряє педагогічну технологію підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до використання цифрових технологій у професійній діяльності, яка складається з трьох взаємопов'язаних блоків – концептуального, змістово-організаційного, оцінно-результативного. Як переконливо доводить авторка, особливістю запропонованої технології є її універсальний характер та можливість упровадження для вивчення будь-якої гуманітарної спеціальності у ЗВО.

На підставі зазначеного констатуємо, що дослідження Х. Кожухової має наукову новизну та теоретичне значення.

Практичне значення отриманих результатів

Спираючись на результати проведеного експериментального навчання, авторка доводить, що розроблена нею та впроваджена в освітній процес технологія підготовки майбутніх вчителів гуманітарних спеціальностей до використання цифрових технологій у професійній діяльності є життєздатною та перспективною у використанні.

До практичних здобутків слід також віднести оновлення змісту освітніх компонентів таких дисциплін як «Філософія», «Історія України», «Педагогіка» та інших, які є базовими у підготовці майбутніх учителів гуманітарних

спеціальностей. Особливо заслуговує на схвалення розробка вибіркової дисципліни «Цифрові технології в освіті», яка дозволить здобути всі необхідні знання та навички задля створення власного цифрового портфеля сучасного вчителя, а також пропозиції стосовно організації позааудиторної діяльності здобувачів освіти (організація кіноклубу та TED-конференції, участь в онлайн-конференціях, тощо). Підтвердження раціональності використання запропонованої технології, практичних розробок та дій міститься у експериментальній частині роботи та є статистично доведеним фактом. Безперечним доказом значущості отриманих наукових та практичних результатів є їх впровадження в освітній процес ряду провідних ЗВО України.

Загальна оцінка змісту дисертації та повнота викладення отриманих наукових результатів у наукових виданнях

Структура роботи є логічною й адекватно відображає напрямок та етапи руху теоретичної та практичної частин дослідження. Розділи роботи вдало структуровані та в повному обсязі відповідають за змістом меті дослідження. Внутрішня структура кожного з розділів виправдана та свідчить про здатність здобувача до системного охоплення досліджуваних педагогічних процесів і явищ. Результати і висновки, як по кожному розділу, так і загальні, є лаконічними і змістовними та свідчать про ґрунтовну наукову підготовку авторки. Анотація стисло відображає зміст роботи, представляє основні результати виконаного дослідження, завершується інформацією про публікаційну активність Кожухової Х.В. за темою дисертації.

Інші структурні елементи рукопису – Список використаних джерел та Додатки, є додатковими позитивними рисами роботи.

Загальні висновки та рекомендації

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Зважаючи на новизну теми дослідження та неунормованість певних питань,

пов'язаних з цифровізацією освітнього процесу в Україні, було б доцільним глибше проаналізувати нормативну базу, що існує у розвинутих країнах та стосується саме використання цифрових технологій в процесі підготовки вчителів гуманітарних спеціальностей до професійної діяльності.

2. Відзначаючи як позитивний момент використання в роботі значної кількості іноземних джерел, вважаємо, що дослідження значно виграло б, якби авторка приділила більше уваги зарубіжному досвіду підготовки саме *вчителів-гуманітаріїв* до використання цифрових технологій.

3. SWOT-аналіз, який було запропоновано, і який об'ємно відображає проблемне поле, тобто слабкі сторони і загрози, нажаль не в повній мірі відповідає на питання стосовно можливостей подолання існуючих загроз або ж механізмів їх усунення.

4. Нажаль в роботі є окремі мовні огріхи. Так у назвах таблиць (стор. 115, 116) читаємо: «Оцінка експертами сильних/слабких *боків* застосування цифрових технологій у освіті». Є окремі місця з синтаксичною переобтяженістю, що ускладнює сприйняття тексту.

Проте висловлені зауваження не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження.

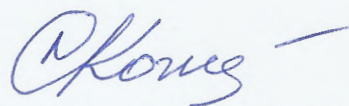
У цілому, дисертаційна робота Кожухової Хани Володимирівни є повністю самостійним і цілком завершеним результатом наукової роботи дослідниці, її актуальність та значущість для вирішення певних педагогічних проблем не викликає сумнівів та має перспективи для подальших комплексних наукових розвідок.

У зв'язку із вищевикладеним вважаю, що дисертаційна робота Х. Кожухової на тему **«Підготовка майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до використання цифрових технологій в професійній діяльності»**, повністю відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40

(із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.); п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167, Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її автор Кожухова Хана Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри міжнародного туризму
та готельно-ресторанного бізнесу
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

Світлана КОЖУШКО

